314921 ـ آیا برای فدیهٔ روزه درست است که به بینوایان سوپ بدهد؟

سوال

تصمیم داشتم برای همسرم که رمضان گذشته نتوانست روزه شود فدیه بدهم برای همین پولی را که به اندازهٔ غذای واقعی برای سی نفر کافی بود به شخصی دادم که در اثنای اعتکاف در منطقهٔ ما برای مردم افطار درست می‌کند، اما از آن‌جایی که مواد غذایی کافی نبود تصمیم گرفت برایشان سوپ فلفل تهیه کند که سوپی است تند و سبک که با گوشت چرخ کرده پخته می‌شود.آیا این را می‌توان به عنوان فدیه پذیرفت، چون غذای واقعی داده نشده یعنی این برادر سوپ را غذا به حساب نمی‌آورد. حال اگر این فدیه به حساب نیاید من باید چکار کنم؟

پاسخ مفصل

الحمدلله.

اولا:

اگر همسر شما به سبب بیماری توانایی روزه گرفتن را ندارد اما این بیماری موقتی است و شفا خواهد یافت و در آینده می‌تواند قضایش را به جای آورد، دیگر غذا دادن بر عهده‌اش نیست و نمی‌تواند غذا بدهد، بلکه باید قضای روزه‌های نگرفته را به جای آورد.

ثانیا:

کسی که به سبب پیری یا بیماری لاعلاج نمی‌تواند روزه بگیرد به جای هر روز به یک بینوا غذا می‌دهد، زیرا الله متعال می‌فرماید:

وَعَلَى الَّذِينَ يُطِيقُونَهُ فِدْيَةٌ طَعَامُ مِسْكِينٍ [بقره: ۱۸۴]

(و بر کسانی که [روزه] طاقت فرساست فدیه‌ای است که خوراک دادن به بینوایی است).

بخاری (۴۵۰۵) از ابن عباس ـ رضی الله عنهما ـ روایت کرده که گفت: «این آیه منسوخ نیست. این برای پیرمرد و پیرزن فرتوت است که نمی‌توانند روزه شوند و به جای هر روز به یک بینوا غذا می‌دهند».

بخاری ـ رحمه الله ـ در صحیح خود می‌گوید: «باب این سخن الله تعالی : أَيَّامًا مَّعْدُودَاتٍ فَمَن كَانَ مِنكُم مَّرِيضًا أَوْ عَلَى

سَفَرٍ فَعِدَّةٌ مِّنْ أَيَّامٍ أُخَرَ وَعَلَى الَّذِينَ يُطِيقُونَهُ فِدْيَةٌ طَعَامُ مِسْكِينٍ ... اما پیرمرد کهن‌سال اگر نتواند روزه بگیرد؛ انس بعد از آن‌که پیر شد یک سال یا دو ساله هر روز به یک بینوا غذای نان و گوشت داد و روزه نشد».

در «فتاوى اللجنة الدائمة» (۱۰/ ۱۹۸) آمده است: «هرگاه پزشکان تقریر نمودند که این بیماری که به سبب آن نمی‌توانی روزه شوی درمان نخواهد شد، باید به جای هر روز ـ برای ماه‌های گذشته و آینده ـ به یک بینوا نصف صاع از غذای غالب سرزمین خودت ـ خرما یا هر چیز دیگر ـ بدهی و اگر به یک مسکین به تعداد روزهایی که بر عهده‌ات است ناهار یا شام دادی کافی است، اما دادن پول [به جای غذا] درست نیست».

ثالثا:

میزان واجب در این غذا دادن مورد اختلاف است. جمهور بر این هستند که آن یک مُد ـ یعنی ربع صاع ـ از غذایت است. حنبلیان بر این رای هستند که یک مد از گندم یا نصف صاع از غیر گندم است و نصف صاع تقریبا برابر با یک کیلو و نیم است.

در «الموسوعة الفقهية» (۳۲/ ۶۷) آمده است: «مالکیان و شافعیان بر این مذهب‌اند که مقدار فدیه یک مُد به جای هر روز است و این قول طاووس و سعید بن جبیر و ثوری و اوزاعی است.

و حنفیان بر این مذهب‌اند که مقدار واجب در این فدیه یک صاع از خرما یا یک صاع از جو یا نیم صاع از گندم است و این در برابر هر روزی است که روزه نگرفته که به عنوان غذا به یک بینوا می‌دهد.

اما نزد حنبلیان، واجب یک مد از گندم یا نیم صاع از خرما یا جو است».

و اگر به بینوایان ناهار یا شام دهید کافی است، چنان‌که از انس روایت شد.

بنابراین، اگر این سوپ به عنوان غذای ناهار یا شام کافی نیست و بلکه تابع غذای اصلی یا مقدمهٔ آن به حساب می‌آید آن‌چه را داده‌اید به عنوان فدیهٔ روزه کافی نیست و بنابراین باید دوباره فدیه دهید.

برای شما کافی است که بنابر قول جمهور علما عمل کنید و به هر بینوا ۷۵۰ گرم برنج بدهید و همچنین جایز است همین فدیه را به یک بینوا یا گروهی از بینوایان بدهید.

همچنین باید بدانید که غذا دادن به معتکفان یا افطار روزه‌دار نمی‌تواند جایگزین فدیه شود، مگر آن‌که معتکفان یا روزه‌دارانی که این غذا را می‌خورند بینوا و مستمند باشند.

اما اگر از جمله کسانی باشند که غذای کافی دارند، دادن فدیه به آنان درست نیست، زیرا الله متعال در آیهٔ پیشین می‌فرماید:

فِدْيَةٌ طَعَامُ مِسْكِينٍ [بقره: ۱۸۴]

(فدیه‌ای است که خوراک دادن به بینوایی است).

بنابراین واجب آن است که این فدیه تنها به بینوایان داده شود نه دیگران.

والله اعلم.